
**CYFANSODDIAD
YR EGLWYSYNG NGHYMRU
CYFROL I**

**PENNOD VI
RHEOLIADAU YN YMWNEUD Â PHENODI AC ENWEBU**

**Rhifyn 1
Ebrill 2010**

PENNOD VI

RHEOLIADAU YN YMWNEUD Â PHENODI AC ENWEBU

Rhan 1:	Byrddau Enwebu
	1 Bwrdd Enwebu'r Esgobaeth
	2
	3
	4
	5
	6
	7
	8 Bwrdd Enwebu'r Dalaith
	9
	10 Methiant i Enwebu
	11
	12
	13 Gweithdrefn yn dilyn Enwebu
	14
	15
	16
Rhan II:	Sefydlu
	17 Sefydlu yn dilyn Derbyn
Rhan III:	Cyfnewid Bywoliaethau
	18

Rheoliadau'r Corff Llywodraethol yn ymwneud â Phenodi ac Enwebu

Yn unol â'i alluoedd o dan Bennod II y Cyfansoddiad, y mae'r Corff Llywodraethol trwy hynyma yn gwneud y rheoliadau a ganlyn o dan y teitl "Rheoliadau'r Corff Llywodraethol yn ymwneud â Phenodi ac Enwebu", a draethir fel a ganlyn:

Rhan I: Byrddau Enwebu

Bwrdd Enwebu'r Esgobaeth

- 1.1 Pan ddaw Plwyf sengl yn wag, aelodau Bwrdd Enwebu'r Esgobaeth fydd:
 - 1.1.1 Esgob yr Esgobaeth;
 - 1.1.2 Archddiacon yr archddiaconiaeth lle y mae'r ofalaeth wag;
 - 1.1.3 dau Glerig sy'n aelodau o Gynhadledd yr Esgobaeth, wedi'u hethol bob tair blynedd gan aelodau Clerigol y Gynhadledd;
 - 1.1.4 tri pherson lleyg sy'n aelodau o Gynhadledd yr Esgobaeth, wedi'u hethol bob tair blynedd gan aelodau lleyg y Gynhadledd; a
 - 1.1.5 dau berson lleyg yn cynrychioli'r Plwyf lle mae'r ofalaeth yn wag, wedi'u hethol gan Gyngor Plwyf Eglwysig y Plwyf hwnnw yn unol â Rheoliad 1.4.
- 1.2 Pan ddaw perigloriaeth sy'n cynnwys dau neu fwy o Blwyfi a Grwpiwyd yn wag, aelodau Bwrdd Enwebu'r Esgobaeth fydd:
 - 1.2.1 Esgob yr Esgobaeth;
 - 1.2.2 Archddiacon yr archddiaconiaeth lle y mae'r ofalaeth wag;
 - 1.2.3 un Clerig i gyfateb i bob Plwyf yn yr uned, a'r Clerigion hynny'n aelodau o Gynhadledd yr Esgobaeth, wedi'u hethol bob tair blynedd gan aelodau Clerigol y Gynhadledd;
 - 1.2.4 tri pherson lleyg sy'n aelodau o Gynhadledd yr Esgobaeth, wedi'u hethol bob tair blynedd gan aelodau lleyg y Gynhadledd; a
 - 1.2.5 un person lleyg yn cynrychioli pob Plwyf lle mae'r ofalaeth yn wag, wedi'u hethol gan Gyngor Plwyf Eglwysig pob un o'r Plwyfi hynny yn unol â Rheoliad 1.4.
- 1.3 Gwysir pob un o Archddiaconiaid yr esgobaeth i fod yn bresennol yng nghyfarfod Bwrdd Enwebu'r Esgobaeth, i gynghori ac i gynorthwyo'r Bwrdd; ond ni fydd gan yr un Archddiacon, onid yw'n aelod o'r Bwrdd yn y cyfarfod hwnnw, yr hawl i bleidleisio ac eithrio wrth ethol cynrychiolydd lleyg ac aelodau atodol i Fwrdd Enwebu'r Dalaith yn unol â Rheoliad 8.

Pennod VI - Rheoliadau yn ymwneud â Phenodi ac Enwebu

- 1.4 Etholir y personau neu'r personau y cyfeirir atynt yn Rheoliadau 1.1.5 ac 1.2.5 gan y Cyngor Plwyf Eglwysig o blith ei aelodau lleyg o fewn wyth diwrnod ar hugain i hysbysu'r Cyngor Plwyf Eglwysig gan Ysgrifennydd Bwrdd Enwebu'r Esgobaeth bod yr ofalaeth y mae'r rheoliadau'n berthnasol iddi yn wag.
- 1.5 O fewn wyth diwrnod ar hugain i Ysgrifennydd Bwrdd Enwebu'r Esgobaeth hysbysu'r Cyngor Plwyf Eglwysig am unrhyw un o'r digwyddiadau a ganlyn:
 - 1.5.1 bod perigloraeth y mae Rheoliad 9 yn berthnasol iddi yn wag;
 - 1.5.2 cynnig gan yr Esgob i fynd ati i symud Periglor yn unol â Phennod VI adran 17;
 - 1.5.3 yr Esgob neu'r Esgobion fel y bo'r achos yn cytuno i gyfnewid Bywiolaethau yn unol â Rheoliad 18; neu
 - 1.5.4 yr Esgob yn penderfynu symud ymlaen yn unol â Phennod VI adran 8 i benodi Ficer i Fywoliaeth Reithorol;
bydd y Cyngor Plwyf Eglwysig yn ethol dau aelod lleyg i gynrychioli'r Plwyf ar Fwrdd Enwebu'r Esgobaeth.
- 1.6 Os metha'r Cyngor Plwyf Eglwysig ethol cynrychiolwyr yn unol â'r Rheoliad hwn, gellir trafod y digwyddiad a roddodd fod i'r angen am etholiad yn unol â darpariaethau perthnasol y Cyfansoddiad heb i'r cyfryw gynrychiolwyr plwyf gymryd rhan.
- 1.7 Dim ond ar gyfer yr achlysur a roddodd fod i'r etholiad y bydd y Cyngor Plwyf Eglwysig yn ethol cynrychiolwyr yn unol â'r Rheoliad hwn, ond byddant ar dir i'w haillethol ar achlysur dilynol.
- 2.1 Yng nghyfarfod cyntaf Cynhadledd Esgobaeth newydd ei hethol, bydd aelodau Clerigol y Gynhadledd yn ethol deuddeg Clerig sy'n aelodau o'r Gynhadledd, a'r aelodau lleyg yn ethol naw person lleyg sy'n aelodau o'r Gynhadledd, a gosodir yr enwau ar ddwy restr yn y drefn y dymunir iddynt weithredu ar Fwrdd Enwebu'r Esgobaeth.
- 2.2 Aelodau'r Bwrdd am y tro fydd y ddau neu fwy sydd â'u henwau'n uchaf ar restr y Clerigion a'r tri sydd â'u henwau'n uchaf ar y rhestr leyg. Os bydd farw unrhyw un o'r aelodau hyn o'r Bwrdd, cymerir ei le neu ei lle gan y sawl sydd nesaf ar y rhestr Glerigol neu leyg fel y digwydd.
- 2.3 Os bydd un o aelodau'r Bwrdd yn methu neu'n anfodlon bod yn bresennol, bydd yn ddyletswydd arno roi gwybod hynny yn ddiymdroi i Ysgrifennydd y Bwrdd, a fydd wedyn yn galw'r person nesaf ar y rhestr sy'n gallu bod yn bresennol ac yn fodlon dod, a bydd y person hwnnw'n aelod o'r Bwrdd am y cyfarfod hwnnw.
- 3.1 Yr Esgob neu ei Gomisari, a benodwyd ganddo mewn ysgrifen, fydd yn llywyddu Bwrdd Enwebu'r Esgobaeth, a bydd ganddo bleidlais fwrw. Os bydd yr Esgob a'i Gomisari yn absennol, bydd y Bwrdd yn ethol cadeirydd o blith ei aelodau, a bydd ganddo bleidlais fwrw.
- 3.2 Os bydd Bwrdd Enwebu'r Esgobaeth yn cyfarfod tra bo'r Esgobaeth yn wag, yr Archddiacon blaenaf fydd yn llywyddu, a bydd ganddo bleidlais fwrw.

Pennod VI - Rheoliadau yn ymwneud â Phenodi ac Enwebu

4. Gall yr Esgob o bryd i'w gilydd alw cyfarfod o'r Archddiaconiaid a'r aelodau Clerigol a lleyg a etholwyd ar Fwrdd Enwebu'r Esgobaeth gan Gynhadledd yr Esgobaeth, i ymgynghori ag ef ar bolisi cyffredinol enwebu yn yr esgobaeth.
- 5.1 Ni roddir unrhyw ystyriaeth i berigloriaeth sy'n wag neu'n debyg o fynd yn wag, nac enwebu neb i fywoliaeth wag, heb fod rhybudd wedi'i roi i bob aelod o'r Bwrdd, y bydd ei aelodaeth yn unol â Rheoliad 1 o hynyma, bedwar diwrnod ar ddeg clir ymlaen llaw am amser a lle'r cyfarfod ac am bob bywoliaeth wag sydd i'w llanw ac am y bwriad i enwebu ar gyfer hynny.
- 5.2 Yn ddarostyngedig i'r hyn a ddywedwyd eisoes ac i Reoliadau 5.3 a 5.4, bydd y Bwrdd yn cyfarfod bedair gwaith y flwyddyn, yn ystod pythefnos cyntaf misoedd Ionawr, Ebrill, Gorffennaf a Hydref.
- 5.3 Oni bydd, wythnos cyn y cyfarfod chwarterol, unrhyw blwyf gwag i'w lenwi, bydd yr Ysgrifennydd, onis cyfarwyddir i'r gwrthwyneb gan yr Esgob, yn hysbysu'r aelodau bod y cyfarfod wedi'i ddiddymu.
- 5.4 Gall yr Esgob gynnull cyfarfodydd rhwng y cyfarfodydd chwarterol, a bydd yn rhaid iddo eu cynnull ar gais ysgrifenedig dau aelod o'r Bwrdd.
6. Ysgrifennydd Cynhadledd yr Esgobaeth fydd Ysgrifennydd Bwrdd Enwebu'r Esgobaeth a bydd yn bresennol yn ei gyfarfodydd.
7. Yn ddarostyngedig i alluoedd y Corff Llywodraethol a Chynhadledd yr Esgobaeth, bydd Bwrdd Enwebu'r Esgobaeth yn rheoli ei fusnes a'i weithdrefnau ei hun trwy reolau sefydlog.

Bwrdd Enwebu'r Dalaith

- 8.1 Aelodau Bwrdd Enwebu'r Dalaith fydd:
 - 8.1.1 yr Esgobion Cadeiriol;
 - 8.1.2 Cadeirydd Corff y Cynrychiolwyr (os yw'n berson lleyg) neu berson lleyg a enwebodd neu, os bydd cadeirydd Corff y Cynrychiolwyr yn Glerig, berson lleyg a enwebodd; a
 - 8.1.3 pherson lleyg yn cynrychioli'r Esgobaeth lle y mae'r plwyf gwag, ac a benodir yn unol â Rheoliad 8.3.
- 8.2 Y cworwm fydd tri pherson, sef:
 - 8.2.1 yr Archesgob neu, yn ei absenoldeb, yr Esgob Cadeiriol blaenaf a fydd yn barod i weithredu, ond nid Esgob yr esgobaeth lle y mae'r plwyf gwag;
 - 8.2.2 Esgob yr esgobaeth lle y mae'r plwyf gwag; a
 - 8.2.3 pherson lleyg, sef Cadeirydd Corff y Cynrychiolwyr neu un a enwebodd neu gynrychiolydd lleyg yr esgobaeth;ar yr amod, os bydd y plwyf gwag yn esgobaeth yr Archesgob, y bydd y cworwm yn cynnwys yr Esgob Cadeiriol blaenaf a fydd yn barod i weithredu.

Pennod VI - Rheoliadau yn ymwneud â Phenodi ac Enwebu

- 8.3.1 Yn ei gyfarfod cyntaf ar ôl pob etholiad tair blyneddol yn unol â Rheoliad 1, bydd Bwrdd Enwebu'r Esgobaeth yn ethol person lleyg i gynrychioli'r Esgobaeth ar Fwrdd Enwebu'r Dalaith ac yn enwebu tri pherson lleyg arall, a gosodir eu henwau ar restr atodol yn y drefn y dymunir iddynt weithredu.
 - 8.3.2 Os bydd farw'r person lleyg etholedig, cymerir ei le ar Fwrdd Enwebu'r Dalaith gan y person lleyg sydd â'i enw'n uchaf ar y rhestr atodol.
 - 8.3.3 Os bydd y person lleyg etholedig yn methu neu'n anfodlon mynd i gyfarfod y galwyd ef iddo, bydd yn ddyletswydd arno roi gwybod hynny yn ddiymdroi i Ysgrifennydd Bwrdd Enwebu'r Dalaith, a fydd wedyn yn galw'r person lleyg nesaf ar y rhestr sy'n gallu bod yn bresennol ac yn fodlon dod, a bydd y person hwnnw'n aelod o Fwrdd Enwebu'r Dalaith am y cyfarfod hwnnw.
 - 8.4 Cyn pen saith niwrnod wedi ei hysbysu bod bywoliaeth y mae gan Fwrdd Enwebu'r Dalaith hawl i enwebu iddi yn wag, rhaid i Ysgrifennydd Bwrdd Enwebu'r Esgobaeth hysbysu hynny i Gofrestrydd yr Archesgob, a fydd yn Ysgrifennydd Bwrdd Enwebu'r Dalaith. Rhaid i'r hysbysiad ddatgan:
 - 8.4.1 y rheswm pam bod y fywoliaeth yn wag;
 - 8.4.2 dyddiad penodi'r cyn-beriglor;
 - 8.4.3 nifer y curadiaid (os oes rhai) a nifer y gwasanaethau Cymraeg (os oes rhai);
 - 8.4.4 cyflog penodedig y Fywoliaeth; ac
 - 8.4.5 a oes persondy neu ynteu lwfans tŷ (ac os felly, faint).
 - 8.5 Cyn pen tri diwrnod ar ôl derbyn hysbysiad o'r fath bydd Cofrestrydd yr Archesgob yn anfon copi ohono at bob aelod o Fwrdd Enwebu'r Dalaith.
 - 8.6 Os bydd angen mwyafrif o'r Bwrdd i wneud penderfyniad, bydd yr Archesgob yn penderfynu ym mhob achos y weithdrefn y bydd Bwrdd Enwebu'r Dalaith yn ei dilyn i enwebu i'r Fywoliaeth wag, a bydd yn hysbysu'r Cofrestrydd o hynny, a'r Cofrestrydd yn hysbysu aelodau eraill y Bwrdd.
9. Ni bydd yr Esgob na Bwrdd Enwebu'r Dalaith yn arfer unrhyw hawl i goladu nac enwebu nes bod enwau'r sawl y cynigir eu coladu neu eu henwebu wedi'u cyflwyno i'r rhai a fyddai'n cynrychioli'r Plwyf ar Fwrdd Enwebu'r Esgobaeth pe bai'r hawl i enwebu gan y Bwrdd hwnnw, a'r rhai hynny wedi cael cyfle llawn i ddatgan eu barn.

Methiant i Enwebu

10. Os bydd Bwrdd Enwebu'r Esgobaeth heb arfer ei hawl i enwebu i fywoliaeth cyn pen chwe mis wedi i'r fywoliaeth y perthyn yr hawl hwnnw iddi fynd yn wag, bydd yr hawl i benodi i'r fywoliaeth yn mynd i'r Esgob.
11. Os bydd gan yr Esgob yr hawl i goladu i unrhyw fywoliaeth naill ai yn unol ag adran 7(3) neu yn dilyn methiant Bwrdd Enwebu'r Esgobaeth i enwebu yn unol â Rheoliad 10, a'i fod heb enwebu Clerig i'w benodi i'r fywoliaeth honno cyn pen chwe mis wedi iddi ddod yn wag neu i'r hawl i benodi iddi ddod iddo ef, bydd yr hawl i enwebu i'r fywoliaeth wag yn mynd i Fainc yr Esgobion ac ystyrir ddarfod gwneud y cyfryw enwebiad gan yr Esgob neu Fwrdd Enwebu'r Esgobaeth ar y dyddiad pan wneir ef.
12. Os bydd Bwrdd Enwebu'r Dalaith heb arfer ei hawl i enwebu i fywoliaeth cyn pen chwe mis wedi i'r fywoliaeth y perthyn yr hawl hwnnw iddi fynd yn wag, bydd yr hawl i enwebu i'r fywoliaeth wag yn mynd i Fainc yr Esgobion, a chyfrifir i Fwrdd Enwebu'r Dalaith enwebu ar y dyddiad yr enwebwyd gan y Fainc.

Gweithdrefn yn dilyn Enwebu

13. Bydd Ysgrifennydd y Bwrdd Enwebu priodol yn:
 - 13.1 anfon i'r Esgob fanylion llawn am bob enwebiad a wnaed mewn unrhyw gyfarfod o'r Bwrdd cyn pen saith niwrnod;
 - 13.2 hysbysu pob Clerig a enwebwyd i Fywoliaeth gan y Bwrdd am yr enwebu hwnnw trwy lythyr y cofnodwyd ei anfon ac a anfonwyd i'w gyfeiriad hysbys diwethaf cyn pen saith niwrnod; ac
 - 13.3 ar dderbyn llythyr oddi wrth y Clerig yn derbyn y Fywoliaeth, yn hysbysu'r Esgob ar unwaith o hynny.
14. Bydd yr enwebiad yn ddi-rym:
 - 14.1 os bydd y Clerig hwnnw heb gytuno i'r enwebiad trwy lythyr a gyfeiriwyd at yr Esgob cyn pen pedair wythnos o'r dydd y gallai'r cyfryw lythyr y cofnodwyd ei anfon fod wedi cyrraedd ei gyfeiriad; neu
 - 14.2 os bydd wedi cytuno, ond ei fod oherwydd rhyw fai o'r eiddo'i hun heb ei sefydlu yn ystod y cyfnod a bennwyd gan yr Esgob;
ar yr amod y gall yr Esgob estyn y cyfnod uchod o bedair wythnos a'r cyfnod a bennwyd ar gyfer y sefydlu.

15. Os â unrhyw enwebiad yn ddi-rym yn unol â Rheoliad 14, rhaid i'r Esgob roi gwybod ar unwaith i Ysgrifennydd y Bwrdd Enwebu priodol. Os â enwebiad gan y Bwrdd yn ddi-rym felly, bydd yr Ysgrifennydd yn cynnull cyfarfod arbennig o'r Bwrdd i enwebu o'r newydd, ac yna estynnir y cyfnod o bedwar mis a roddir i'r Bwrdd at enwebu hyd fis ar ôl y rhybudd sy'n galw'r cyfarfod.
16. Ni sefydlir Clerig mewn gofalaeth tra bo deiseb neu gyngaws ar droed ynglŷn â'i enwebiad.

Rhan II: Sefydlu

Sefydlu yn dilyn derbyn

- 17.1 Pan fo Esgob wedi sefydlu Clerig a enwebwyd gan Fwrdd, bydd yn hysbysu Ysgrifennydd y Bwrdd hwnnw ar unwaith, a bydd Cofrestrydd yr Esgobaeth yn rhoi gwybod ar unwaith i Ysgrifennyddion Corff y Cynrychiolwyr a Bwrdd Cyllid yr Esgobaeth am bob coladu a sefydlu.
- 17.2 Bydd cyflog y Clerig, os oes cyflog, yn cychwyn ar ddiwrnod ei sefydlu neu ar ryw ddiwrnod cynharach y gall Bwrdd Cyllid yr Esgobaeth ei benodi mewn unrhyw achos arbennig.

Rhan III: Cyfnewid Bywoliaethau

- 18.1 Pan fo dau Beriglor yn dymuno cyfnewid Bywoliaethau, rhaid i bob un ohonynt wneud cais ysgrifenedig at Esgob ei esgobaeth am ganiatâd i wneud hynny.
- 18.2 Gall yr Esgob, neu os yw'r ddwy Fywoliaeth mewn gwahanol esgobaethau, y naill neu'r llall o'r Esgobion, wrthod rhoi caniatâd.
- 18.3 Os bydd yr Esgob neu'r Esgobion yn cydsynio i'r cyfnewid, rhaid i bob Esgob gynnwll Bwrdd Enwebu ei Esgobaeth cyn pen mis wedi'r dyddiad y gwnaed y cais am gyfnewid. Aelodau Bwrdd Enwebu i'r pwrpas hwn fydd yr Esgob, Archddiaconiaid yr archddiaconiaethau lle y mae'r Bywoliaethau hynny, aelodau'r Bwrdd a etholwyd gan Gynhadledd yr Esgobaeth, a chynrychiolwyr y ddau Blwyf.
- 18.4 Os bydd y Bwrdd neu'r Byrddau Enwebu yn cydsynio i'r cyfnewid, daw'r cyfnewid i rym yn unol â hynny, a bydd yr Esgob neu'r Esgobion yn pennu dyddiad i'r ofalaeth ym mhob Bywoliaeth fynd yn wag, ac yna'n sefydlu pob Clerig yn ei briod ofalaeth.
- 18.5 Ni chymhwysir y pedair adran ddiwethaf at achos lle y bo Periglor plwyf neu ardal y tu allan i Gymru yn dymuno cyfnewid Bywoliaeth am Fywoliaeth yng Nghymru. Mewn achos o'r fath, bydd Esgob yr esgobaeth y mae'r periglor hwnnw'n dymuno symud iddi yn penderfynu beth sydd i'w wneud.